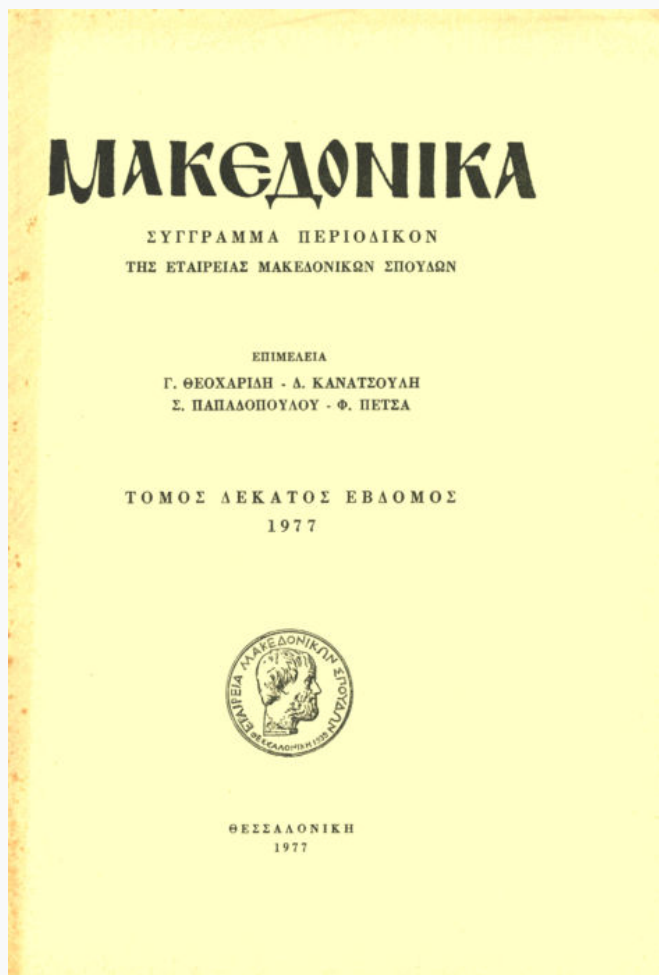

Μακεδονικά

Τόμ. 17, Αρ. 1 (1977)

Ένα φερμάνι για την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής της Μπαλάφτσας (Κοχλικό) Θεσσαλονίκης

Νίκος Β. Κοσμάς

doi: [10.12681/makedonika.376](https://doi.org/10.12681/makedonika.376)

Copyright © 2014, Νίκος Β. Κοσμάς

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κοσμάς Ν. Β. (1977). Ένα φερμάνι για την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής της Μπαλάφτσας (Κοχλικό) Θεσσαλονίκης. *Μακεδονικά*, 17(1), 411–413. <https://doi.org/10.12681/makedonika.376>

Ὁ μοναχὸς Γρηγόριος¹ βέβαια μπορεῖ νὰ ζοῦσε στὸ Ἅγιον Ὅρος, στὴν πατρίδα του ἢ ἀκόμη καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ χειρόγραφο ἀγοράστηκε τὸ 1906 ἀπ' τοὺς Ρώσους, ποὺ ἦταν στὸ Ρωσικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτούτο Κωνσταντινουπόλεως ἀποδεικνύει ἀκόμη μιὰ φορὰ ὅτι κολληβαδικὰ κείμενα κυκλοφοροῦσαν ἔξω ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος².

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

ΕΝΑ ΦΙΡΜΑΝΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΜΠΑΛΑΦΤΣΑΣ (ΚΟΛΧΙΚΟ) ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὸ φιρμάνι ποὺ δημοσιεύω παρακάτω³ ἀναφέρεται στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ χωριοῦ Μπαλάφτσα, τώρα Κολχικό, τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Εἶναι μιὰ διαμαρτυρία τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ μέσφ τοῦ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης σχετικὰ μὲ τίς συνηθισμένες καταπατήσεις ἐκκλησιῶν ἀπὸ τούρκους στρατιωτικούς.

Ἡ ὀρθὴ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ εἶναι αὐτὴ ποὺ ἀναφέρεται στὸ φιρμάνι «Μπαλιφτός». Ἐτεῖ ἀποκαλοῦνταν καὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν γύρω χωριῶν, Λαγκαδᾶ, Σωχοῦ, Ὅσας, Προφήτη, Λητῆς. Τὸ ὄνομα «Μπαλάφτσα» ἐπικράτησε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ 1912.

Τὸ φιρμάνι ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸ σουλτάνο Μαχμούτ Β' (1808-1839) ἀπαγορεύει τίς ἐπεμβάσεις καὶ τίς βιαιοπραγίες τῶν κρατικῶν ὀργάνων στὶς ἐκκλησίες καὶ εἶναι στοιχεῖο χρήσιμο στὴν ἔρευνα τῶν προνομίων.

Τὸ φιρμάνι εἶναι πρωτότυπο (βλ. εἰκ. 1). Εἶναι γραμμένο μὲ μαύρη μελάνη σὲ χαρτί διαστάσεων 0,54 × 0,77μ. Διατηρεῖται σὲ ἀρκετὰ καλὴ κατάσταση. Μόνο σὲ τρία σημεία ποὺ διπλώνει εἶναι φαγωμένο. Στὴν πίσω ἐπιφάνεια, στὴν ἀρχή, ἔχει σημείωση δυσανάγνωστη. Πιο κάτω μὲ ἄλλη γραφὴ γράφει: «Φιρμάνι Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς Μπαλάφτσα νῦν Κολχικοῦ». Στὴ μέση ἔχει τὴν ὑπογραφὴ ἀξιωματοῦχου.

Μαχμούτ, γιὸς τοῦ Ἀβδούλ Χαμίτ⁴, πάντοτε νικητῆς.

Ὁ ἐνδοξότατος τῶν μουσουλμάνων κριτῶν, ὁ ἀλλοσιτος τῶν μονοθεϊστῶν, τὸ μεταλλεῖο σοφίας καὶ ὀρθολογισμοῦ, αὐτὸς ποὺ ὑψώνει τίς σημαίες τοῦ ἱεροῦ νόμου καὶ τῆς θρησκείας, ὁ κληρονόμος τῶν γνώσεων τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀνήκει ἡ μεγάλη εὐσπλαχνία τοῦ ἀρωγοῦ Βασιλιᾶ, ὁ κύριός μας, ὁ καλὸς τῆς Θεσσαλονίκης, ὃς ἀξήρθουν οἱ ἀρετές του.

Μόλις φτάση ἡ αὐτοκρατορικὴ ὑψηλὴ γραφὴ, ἃς γίνη γνωστὸ ὅτι⁵... ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν ποὺ διαμένει στὴν εὐδαίμονα πρωτεύουσά μου ὑπέβαλε στὸ αὐτοκρατορικὸ μου Ντιβάνι αἴτηση σφραγισμένη. Τὸ περιεχόμενό της κάνει γνωστὰ τὰ ἑξῆς: σύμφωνα

1. Πρβλ. στὸ φ. 1: «...ἐκ πατρίδος Μολδαβίας...»

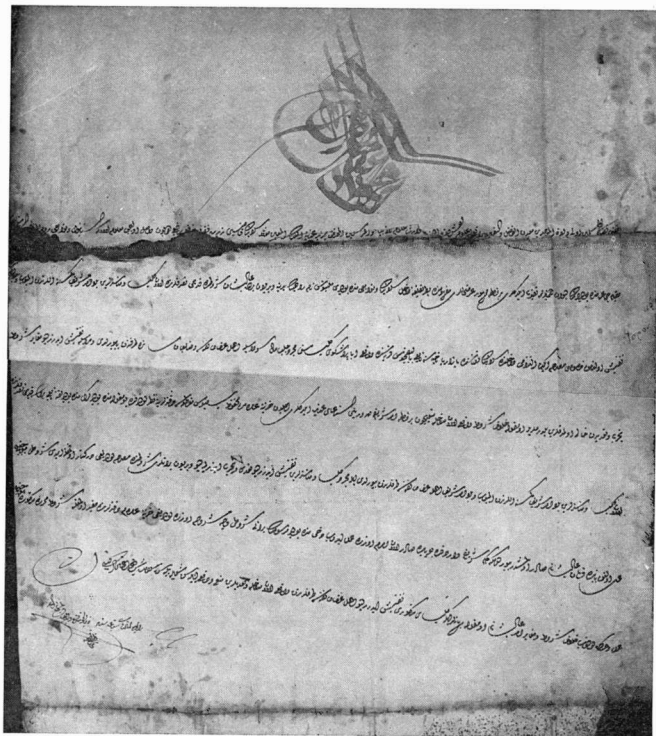
2. Γιὰ περισσότερα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Τὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, ἔ.α., σ. 84-94.

3. Τὸ φιρμάνι, ποὺ τὸ ἔχω καταθέσει στὸ Ἀρχεῖο χειρογράφων τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, τὸ ἔχει μεταφράσει ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Μακεδονίας κ. Βασίλης Δημητριάδης, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ θερμὰ καὶ ἀπὸ ὅ,δ.

4. Μαχμούτ Β' 1223(1808)-1255(1839).

5. Τὸ κείμενο κατεστραμμένο.

μέ τὸ ὑψηλὸ μπεράτι πού εἶχε δοθῇ στὰ χέρια τοῦ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης καὶ περι-
χώρων, μοναχοῦ ὀνόματι Μελετίου, ὑπαγομένου στὸ Πατριαρχεῖο, καθορίζεται ρητὰ νὰ μὴν
παίρνη κανεὶς χωρὶς τιμημένο διάταγμα ἀπὸ τὰ χέρια του τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια
πού ἀπὸ παλιά ἔχει στὴν κατοχὴ του, καὶ νὰ μὴν τὶς ἐπιβεωρῇ χωρὶς τιμημένο διάταγμα.

Εἰκ. 1. Τὸ πρωτότυπο τοῦ φερμανίου

Ἀντίθετα ὅμως πρὸς τὶς διατάξεις, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς πού βρίσκεται στὸ χωριὸ Balıfcoş, ὑποκείμενο στὸ δῆμο¹ Παζαριά τοῦ Καζᾶ Θεσσαλονίκης καὶ βρίσκεται μέσα στὴ δικαιοδοσία του, δὲν εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ καταπιέσεις καὶ βιαιοπραγίες ἐκ μέ-
ρους κρατικῶν ὀργάνων καὶ ἄλλων ἀξιωματοῦχων (πού ἐνεργοῦν) ἀπὸ ἀπλή πλεονεξία λέ-

1. Τουρκικὰ «Ναχιγιέ».

γοντας «έκτελοῦμε επιθεώρηση με μπουγιουρουλντί¹ και έπειτα από αλληλογραφία» γι' αυτό ζήτησε την έκδοση ύψηλης μου διαταγής για ν' απαγορευθῇ ἡ επέμβαση, πού συμβαίνει αντίθετα με τις διατάξεις πάνω στο ζήτημα αυτό. Για τὸ λόγο αὐτό: έπειτα από τὴν εξέλεξη τῶν κατ' ἀποκοπή² βιβλίων τῶν επισκόπων, πού φυλλάγονται στο αὐτοκρατορικό μου θησαυροφυλάκιο, και μετά τὴν ἀνίχνωση στο περιθώριο οτι περιλαμβάνεται στίς διατάξεις τῶν μεπρατιῶν πού ἔχουν δοθῇ, τίς ἐκκλησίες και τὰ μοναστήρια πού ἔχουν ἐπικυρωθῇ με παλιό μεπρατί οτι βρῖσκονται στή δικαιοδοσία τῶν μητροπολιτῶν καίς νά μὴν τίς παίρνει χωρίς ὑψηλὴ διαταγὴ ἀπὸ τὰ χέρια του και κανένα ἀπὸ τὰ κρατικά ὄργανα χωρίς ὑψηλὴ διαταγὴ νά μὴν τίς καταπατῇ ἡ βιασπραγὴ λέγοντας «έκτελοῦμε ἀπλῶς ἐπιθεώρηση τῶν ἐκκλησιῶν και τῶν μοναστηριῶν με μπουγιουρουλντί», τώρα ἐξεδόθη ὑψηλό μου φερμάνι νά ἐνεργῇ σύμφωνα με τίς διατάξεις³ διέταξα μόλις φτάση τὸ τιμημένο μου διάταγμα, νά ἐνεργῇς πάνω στο ζήτημα αὐτὸ σύμφωνα με τὴ διαταγὴ μου πού ἔχει ἐκδοθῇ. Ἐπειδὴ στὰ τεφτέρια τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μου θησαυροφυλακίου δηλώνονται σύμφωνα με τὸν τρόπο πού ἀναφέρθηκε παραπάνω οἱ διατάξεις τοῦ μεπρατιοῦ γιὰ τὸν παραπάνω ἀναφερόμενο μητροπολίτη, σύμφωνα με τίς παραπάνω ἀναγραφόμενες διατάξεις νά ἐνεργῇς και νά καὶνῃσαι πάνω στο ζήτημα αὐτὸ νά ἀπαγορεύῃς και νά ἐμποδίζῃς τίς ἐπεμβάσεις και βιασπραγίες πού συμβαίνουν ἐκ μέρους τῶν κρατικῶν ὀργάνων, με τίς δικαιολογίες, οτι ἐκτελοῦν ἐπιθεώρηση τῆς παραπάνω ἐκκλησίας, ἀντίθετα με τίς διατάξεις και ἀντίθετα με τὴν ὑψηλὴ μου διαταγὴ. Αὐτὰ νά ἔχῃς ὑπόψη⁴ νά πιστεύῃς στο τιμημένο μου σύμβολο.

Γράφτηκε τὴν δέκατη τρίτη μέρα τοῦ ἐνδοξοῦ μήνα Ζιλχιτζέ τοῦ ἔτους 1249⁵.

Στὴν ἔδρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Με τὸ παραπάνω φερμάνι διαπιστώνονται:

Ἡ παραχώρηση προνομίων στὴν ἐκκλησία, πού δὲν ἦταν ἄλλα ἀπὸ τὸ «ἀφορολόγη-
τον», τὸ «ἀδείασιστον» και τὸ ἀπαρβίαστον⁶. Τὰ προνόμια αὐτὰ παραχωροῦνται και
στοὺς μητροπολίτες με ἐπίσημα ἔγγραφα, βεράτια.

Τὸ φερμάνι εἶναι καὶ ἓνα στοιχείο στὴν εξέλιξη τῶν προνομίων, ἀν δηλαδὴ αὐξήθηκαν
ἢ μειώθηκαν στο πέρασμα τοῦ χρόνου ἢ στὴν ἐκρηξὴ τῆς ἐπανάστασης.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι οτι τὰ προνόμια διατηρήθηκαν, ὅπως δόθηκαν ἀρχικά με τὴν
ἄνοδο τοῦ Γενναδίου στὸν πατριαρχικὸ θρόνο.

Παρ' ὅλα τὰ προνόμια ὅμως οἱ καταπιέσεις και οἱ βιασπραγίες τῶν κρατικῶν ὀργά-
νων και τῶν ἄλλων ἀξιοματούχων με τὸ πρόσχημα τῆς ἐπιθεώρησης ἦταν φαινόμενο συχνὸ
στὰ τετρακόσια χρόνια τῆς σκλαβιάς. Οἱ αὐθαιρέσιες ὤθησαν πολλοὺς Χριστιανοὺς στὸν
ἐξισλαμισμό και τὴν ἐκκλησία σὲ συνεργασία με τὸν δυνάστη γιὰ τὴ σωτηρία τῶν Χρι-
στιανῶν και τῆς ὀρθόδοξης πίστεως.

Στὸ φερμάνι ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὕστερα ἀπὸ συνεν-
νόηση με τὸ σουλτάνο πετυχαίνει τὴν έκδοση βερατιοῦ γιὰ τὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας
Παρασκευῆς τοῦ χωριοῦ Μπαλάφτσα.

ΝΙΚΟΣ Β. ΚΟΣΜΑΣ

1. Διαταγὴ πού ἐκδίδεται ἀπὸ ἓνα μεπλεέρμπεη.

2. Τουρκικά «Μουκατ'ά».

3. 12 Ἀπριλίου 1834.

4. Βλ. Σφραντζῆς, ἐκδ. Βόννης, σ. 308, Νικ. Τωμαδάκης, Περὶ ἀλώσεως τῆς
Κωνσταντινουπόλεως (1453). Συναγωγὴ κειμένων μετὰ προλόγον και βιογραφικῶν με-
λετημάτων περὶ τῶν τεσσάρων ἱστοριογράφων, Ἀθῆναι 1953, σ. 156-157 και 162-163,
L. Petit - X. A. Sideridis - M. Jugie, Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου ἅπαντα τὰ εὐρι-
σκόμενα, Paris 1928-1937, τ. 4, σ. 266.